

30 éves a területfejlesztési törvény

2026. évi téli területfejlesztési konferencia a Balatonnál

2026. január 16. Siófok

Schwertner János hozzászólása

Tisztelt Kollégák, kedves Barátaim!

Ritkán fordul elő, hogy egy törvény elfogadására, ekkora időtávlatból visszagondoljanak. A törvény különleges szerepét 1996-ban az országgyűlési képviselők is érezték, ezt a jogszabályt egyhangúlag fogadták el, minden politikai oldal a saját sikerének érezte. A területfejlesztési szakmának ezzel új korszaka kezdődött.

Ennek az új szakmai korszaknak számos feltételérők volt már szó a mai napon, de engedjétek meg, hogy azokat kiegészítsem. 3 negatív és 3 pozitív tényezőre szeretném a figyelmeteket felhívni.

Feltételek, amelyek nehezítették a területfejlesztési törvény kialakítását:

1. Háború

Magyarország déli határainál háború dúlt, aminek a kimenetelét csak 1999-ben lehetett pontosan látni. Mivel a 90-es évek fejlesztési forrásainak jelentős részét a külföldi működőtőke jelentette, ezért ebből a befektetői hullámból a Dél-Dunántúl és a Dél-Alföld kimaradt.

Amikor a Miniszter Úr arra utal, hogy a Dél-Dunántúl folyamatosan leszakad, akkor látni kell, hogy ez a folyamat már itt elkezdődött és nem alakítottunk ki felzárkózási programot az egykori háborús térségek menti területeknek.

2. Szelektív befektetés

A területi folyamatok alárendelődtek a befektetési szándékokkal szemben. A működő tőke nem a fejletlen, vagy a válságtérségekbe települt. Hiába mutatta meg Bod Péter miniszter a Suzuki úrnak a borsodi iparvidéket, ő más szempontok alapján döntött. Nem működött hatásos kormányzati eszköz a befektetők orientálására. Így a Nyugat dunántúli területek és a központi régió kapott kiemelt befektetői figyelmet.

3. Munkaerőpiac

Magyarország már túljutott a munkanélküliség csúcsán, de így is a törvény elfogadásának idején közel fél millió ember kereste a munkahelyét. A foglalkoztatási szint 52 %-ra zuhant. Mai fejjel felfoghatatlan az a munkaerőpiaci helyzet, ami akkor volt. Legyünk büszkéek a mai foglalkoztatási helyzetünkre, mert az emberi méltóság a munkahely létevel kezdődik.

Ezután nézzük azokat a pozitív feltételeket, amelyek segítették a területfejlesztési törvény kialakítását és elfogadását:

1. Szakmai kör

Már 1989 előtt a Tervhivatalban és az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériumban és ezek háttér intézményeiben a Tervgazdasági Intézetben és a Váti-ban, a KSH-ban és pár egyetemi tanszéken (ELTE, Szeged, Debrecen, MKKE) és Enyedi György frissen létrehozott MTA – RKK hálózatában jelentős, a területfejlesztést megalapozó munka folyt. A nyolcvanas évek közepétől területi statisztikai lehatárolás alapján kialakított hátrányos helyzetű térségek fejlesztését végeztük, részben decentralizációs forrásokból. A rendszerváltást követően a területfejlesztés az új kormányzati struktúrában a Környezetvédelmi Minisztériumba került. Akkor sokkal intenzívebb tárca egyeztetések folytak, kormányzati szinten a közigazgatási államtitkári egyeztetés, komoly szakmai és döntés előkészítő fórum volt. Szaló Péter szorosban tartotta a kapcsolatot a területfejlesztésben érintett tárcák szakértőivel, akik így saját projektüknek érezték a formálódó jogszabályt.

2. Európai irány

A Környezetvédelmi Minisztériumban létrejött a Területi Phare Program Iroda, amely a partneri kapcsolatok kialakítása mellett a törvény előkészítését is segítette. Hans Becknek az Európai Bizottság magyarországi delegáció vezetőjének is szívéigye volt e törvény megszületése, minden változat az asztalán volt. 1992-től a Phare Iroda Lunk Tamás segítségével számos képzéssel, szakmai konzultációval, tanulmányi úttal segítette a kormányzati és önkormányzati szakemberek gondolkodását, az EU területfejlesztési alapelveinek a megismerését.

3. Politikai akarat

A politikában az egyik legfontosabb fegyvertény az időzítés. Bizonyára, így látta ezt Baja Ferenc miniszter is, amikor a kilencvenes évek elejétől formálódó Területfejlesztési és területrendezési törvényt a Parlament elé benyújtotta. A törvény működésére is gondolt, mert tudta, hogy a területfejlesztés jelentős forrásokról és döntési kompetenciákról szól. Szegvári Péterrel kidolgoztatta az Országos Területfejlesztési Központ koncepcióját. Kinevezte a régióigazgatókat, akik szakmai kontrollt és innovációt jelentettek a megyei, majd a regionális szintű döntéshozóknak.

1998-tól létrejöttek a Regionális Fejlesztési ügynökségek, fél ezer szakember foglalkozott napi gyakorisággal a területfejlesztéssel.

Elindult egy olyan kollektív tanulási folyamat, amiben mindenki részt akart venni a tervezéstől a döntésen át a megvalósításig.

Napjainkra a lendület elfogyott, a területfejlesztés fája ugyan kiterelvényesedett, de a gyümölcsök szerények. Megesik, hogy egy-egy alma messze gurul a fától, ahogyan a helyi identitásról szóló jogszabály esetében is, amely ellent mond a területfejlesztési erőforrások kiaknázásának, a területfejlesztés alapelveinek.

A tér fogalma és a tér használata napjainkban már sokkal elfogadottabb, mint a területfejlesztési törvény készítésének idején volt. Napi szinten GPS alapú applikációkat használunk, egyre tudatosabb térhasználók vagyunk!

Köszönöm a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökségnek, hogy őrzik a lángot és visszatérően helyet adnak a területfejlesztőknek!

Köszönöm a figyelmet